

Hørings svar fra Fri Bokhandel SA

Forslag til lov om omsetning av bøker

13. mars 2013

Skrevet av: Helén Foss – Daglig leder Fri Bokhandel SA

Høringsvar fra Fri Bokhandel SA

Forslag til lov om omsetning av bøker

Hvorfor vi tror det er hensiktsmessig med en boklov

For vår gruppering av landsdekkende små og mellomstore bokhandlere, vil en boklov med fast pris på ny norsk litteratur bidra til langsiktige rammebetingelser, slik at vårt nettverk av bokhandlere kan fortsette med formidling av litteratur og gjøre den tilgjengelig over hele landet. Dette gjelder enten som e-bok eller som p-bok, kjøpt i en fysisk bokhandel eller i en nettbokhandel. Kulturministerens undersøkelser viser at frie priser gjør at bestselgere med store volumer kan få lavere priser, mens prisene ellers vil stige. Den gjennomsnittlige prisen forblir den samme. Som bransje mener vi at vi samlet har et ansvar for å tenke langsiktig, slik at verdiene i formålsparagrafen opprettholdes. I det lange løp gagnar også det leseren, som i de fleste tilfeller setter pris på bredde, utvalg og tilgjengelighet. Dessuten er det slik at 7 av 10 bøker som selges i Norge er utenfor fastprisen. Det er ikke slik at en boklov forhindrer konkurranse – konkurransen er tøff forlagene i mellom, både på kvalitet, innhold og pris – og slik skal det være. Det jobbes iherdig med å: finne nye forfatterstemmer, bygge opp om eksisterende forfatterskap, lage godt faglig innhold, finne den gode historien, lage gode illustrasjoner, utforme lekre forsider, utvikle markedsmateriell og kommunikasjonsplaner med bokhandleren osv. Tilsvarende er konkurransen stor blant bokhandlere, der gode tilbud, nyheter, arrangementer i butikk og utenom, samarbeid med bibliotek og andre lokale aktører, bidrar til aktivitet i rundt om i landet der essensen ligger i å formidle litteratur til det norske folk.

Om oss

Fri Bokhandel SA er en sammenslutning av uavhengige bokhandlere, våre medlemmer finnes over hele landet og omsetter for fra 1.6-10 mill. Vi har en samlet omsetning på ca 410 mill. Fri bokhandels medlemmer holder til på små steder der kjedebutikkene ikke ser lønnsomhet i å drive butikk. Marginene er små, og butikkene drives ofte av ildsjeler som finner glede i å formidle litteratur, og råder/veileder kundene sine til å finne boken nettopp for dem. Medlemmene våre fungerer ofte som kulturelle knutepunkt og samarbeider med lokale lag, organisasjoner om ulike arrangementer. I tillegg til egne aktiviteter er det mange som deltar på Bokhandlerforeningens kampanjer som f.eks. Mammut og Leselyst. Bokhandlerforeningen har tall som viser at 90 % av alle nordmenn leste én eller flere bøker i fjor, og 94 % av befolkningen opplever at de bor innen akseptabel reisevei til en bokhandel. Vårt nettverk, gjør litteraturen tilgjengelig over det ganske land - lik og god tilgang til bøker for alle. Er boka ikke på lager, bestilles den til kunden, og er på plass etter kun få dager. Til tross for en betydelig nedgang i medlemsmassen, har vi tro på at bl.a. fastprisen som virkemiddel er med på å opprettholde vårt nettverk av bokhandlere rundt om i landet.

Noen fakta:

- ◆ Medlemsantall ved utgangen av 2005 var 108 andelseiere med til sammen 146 utsalgssteder. I utgangen av 2012 var tallene hhv 80 og 101.
- ◆ Vi har pr i dag 99 utsalgssteder. 58 av disse enhetene har kvinnelige ledere, mens 41 er ledet av menn. I fire av butikkene er det både en mann og en kvinne som er leder.
- ◆ En stadig økende del blir synlig på nettet, og i fellesskap har vi bygget opp en fellesplattform for netthandel med fokus på lokallitteratur.
- ◆ Over halvparten av våre medlemmer har et abonnement via Bokhandlerforeningen.
- ◆ 124 kommuner har kun én bokhandel, og i snitt bor det 7110 mennesker i disse kommunene. Av de 124 kommunene med kun én bokhandel, har vi 50 medlemmer/butikker. I snitt bor det ca 5400 innbyggere i kommunene der vi er representert.

Relevant historikk

De fleste av våre medlemmer har mistet salget av skolebøker etter dereguleringen av skolebokmarkedet i 2005. Dette markedet gikk først til kjedene, som konkurrerte sterkt med hverandre på pris/rabatter, men er nå overtatt av BS Undervisning. Mange av våre medlemmer måtte kompensere for bortfallet i omsetningen etter at skoleelevene forsvant, og dette har resultert i ulik fokus rundt omkring. Typiske erstatningsvarer har vært hobby, gaver og leketøy. Andre har ikke greid omstillingen, og dette forklarer brorparten i medlemsnedgangen. For å møte nye tider der mye av handelen foregår på nett, har mange av våre medlemmer laget egne hjemmesider for å være synlige også her. Dette har krevd, og

krever, store investeringer under oppstart og utvikling av hjemmesider, drift og ikke minst videreutvikling for å møte kundenes behov og forventninger.

Lokallitteratur – en spesialitet

Det er en stor produksjon av lokallitteratur over hele landet. De fleste av disse titlene gis ikke ut av de tradisjonelle forlagene, men av enkelt personer eller småforlag rundt om i landet. Rosendal Bokhandel alene har ca 60 titler i denne kategorien – altså bøker som på ulikt vis omhandler Rosendal området. Slik er det for svært mange av våre medlemmer, de støtter opp om lokale utgivelser og lokale forfattere, og er et eksponeringsvindu for disse titlene. Punkt 3 under ” Noen fakta”

E-boka: Når det gjelder e-bøker har vi satt ned en egen komitee som kun skal jobbe med dette. Her trengs en gjennomgang av mulige løsninger og muligheter som er håndterbar for vår gruppering. Med kun én ansatt i administrasjonen, og begrenset økonomi, støter vi på utfordringer til tross for at vi er medeiere i DDS (Bokskya) på lik linje med kjedene. Felles løsningen som er beskrevet ovenfor, er første trinn mot en løsning for e-bok salg for vår gruppering.

Vi tror at kundene fremover fortsatt vil sette pris på veiledning, kunnskap og inspirasjon til å gjøre gode bokvalg enten det er på nett eller i den fysiske bokhandelen, og vi skal legge til rette for at våre medlemmer skal kunne skaffe de bøkene som kundene etterspør, enten som p-eller e-bok.

Svar på høringsspørsmålene

Høringsspørsmål 1

Vi mener at innholdet i formålsparagrafen er godt utformet, og at innholdet fanger opp de målene som ligger til grunn for norsk litteraturpolitikk de siste årene. Betydningen av å ivareta og opprettholde det norske språk blir stadig viktigere med tanke på den sterke innflytelsen fra særlige det engelskspråklige markedet.

Høringsspørsmål 2

Vi støtter alternativ 1 - e-bøker må inkluderes i bokloven.

Vi ønsker et bredt mangfold av norske utgivelser og ser det slik at kostnadene i tilknytning til innholdsproduksjonen av en bok er lik uavhengig av format. Fast pris en begrenset periode gjør det mulig for våre medlemmer å konkurrere på lik linje med andre aktører, og på den måten opprettholde bredden av andre titler til fordel for kundene. Kryss subsidiering gjelder uansett format og er nøkkelen til bredden vi har i dag. På grunn av lavere produksjonskostnader er det naturlig at e-boka får en lavere pris en papirboka.

Høringsspørsmål 3

Fagbøker utgjør en liten del av vår omsetning, vi velger å støtte Bokhandlerforenings synspunkter rundt dette høringsspørsmålet. Det er naturlig da utviklingsperioden for denne type litteratur, bredden i emner og opplag, og dynamikken i dette markedet generelt, skiller seg ut fra bokmarkedet ellers.

Høringsspørsmål 4

Vi støtter forslaget om at loven kan inneholde en paragraf som tillater samarbeid om standardkontrakter på områder som royaltysatser for forfattere og provisjonssatser for agenter og oversetterhonorarer. Dette gir trygghet og forutsigbarhet for aktørene det gjelder, og støtter dermed opp om formålparagrafen.

Høringsspørsmål 5

Vi støtter alternativ 1 - en boklov med obligatorisk fastpris.

Vi mener at en fastprisordning må gjelde alle aktører, og at det er det beste virkemiddelet for å nå målene ved lovreguleringen. Uten en obligatorisk fastpris tror vi det er fare for et deregulert marked, og at de kommersielle kreftene vil ødelegge for det vi ønsker å oppnå med formålparagrafen. Fastpris perioden gjelder kun en kort periode, og i praksis dreier det seg om 3 av 10 titler. Dvs. at det store flertall av bøker er utenfor fastpris perioden. Slik det er i dag står forlagene fritt til å bestemme sine egne utsalgspriser, slik vil det også være med en boklov med obligatorisk fastpris.

Høringsspørsmål 6

Vi støtter Bokhandlerforeningens synspunkter på dette området, og mener det er forlagenes oppgave å sørge for at det kun er verkets første utgivelse innenfor hver versjon/format som kommer innunder loven.

Høringsspørsmål 7

Vi støtter alternativ 1 - dagens ordning, utgivelsesåret til og med 30. april året etter.

Det utgis over 3000 bøker til allmenn markedet hvert år. Slik vi vurderer dette vil en løpende fastpris periode si at det daglig vil være bøker som går ut av fastpris perioden sin. Om dette skal komme kunden til gode straks det er aktuelt, så vil det bety at bokhandleren, må bruke mye av sin tid på vedlikehold av varelageret fremfor andre kunderettede oppgaver i butikken - service, formidling og veiledning. Slik vi vurderer det er det hensiktsmessig å slå sammen dette arbeidet til én bestemt periode av året (f.eks. 1.mai) slik

at personalressurser, aktiviteter i butikk, og andre gode boktilbud kan samles, og utgjøre en større aktivitet i butikk. Det er rasjonelt for bokhandleren og vil samtidig gagne kunden/leseren i form av bedre tilbud og engasjement fra sin lokale bokhandel.

Høringsspørsmål 8

Vi støtter departementets forslag om at det skal være adgang til å gi rabatter, og at alle kanaler skal ha den samme adgangen dvs. mulighet til å gi den samme like rabatten.

Høringsspørsmål 9

For vår del er skaffe- og leveringsplikten en viktig ordning og en del av servicen i forhold til kundene/leserne. Med det store antall utgivelser som er i dag, er det ikke mulig å ha alle titler inne til enhver tid. Våre medlemmer kan med denne ordningen skaffe kunden det som er av interesse når boken ikke er på lager. Ordningen sikrer at ingen bokhandlere kan si nei til en kundeforhenvendelse om bestilling av en bok, og ingen forlag kan si nei til en bestilling fra en bokhandler. På denne måten sørger man for at det er lik tilgang til litteratur uansett hvor i landet man befinner seg.

Høringsspørsmål 10

Vi støtter alternativ 1 – kollektive avtaler rundt abonnementsordningene.

Abonnementsordningen er en av grunnpilarene bak formålsparagrafen.

Abonnementsordningene sørger for at ny norsk litteratur spres ut til leserne på samme tid til samme pris over hele landet. For å få til en mest mulig effektiv ordning rundt dette, er det nødvendig med kollektive avtaler. Alternativ to vil kunne føre til en forringelse av innholdet i formålsparagrafen f.eks. i form av ulik tilgang på bøker rundt om i landet.

Høringsspørsmål 11

Vi støtter at det lovfestes et ikke-diskrimineringsprinsipp basert på eierskap.

Høringsspørsmål 12

Når det gjelder regulering av markedet mellom forhandler og leverandør så må dette gjøres på en slik måte at, man tar hensyn til hele kretsløpet i bransjen. Dette mener vi igjen vil gagne kunden i form av nye forfatterstemmer, mangfold blant forleggere, et godt distribusjonsnett (fysisk og på nett) bredde på nye titler, gode tilbud osv. Våre medlemmer kjenner sine egne butikker og sin egen kundekrets best. Det er nødvendig å kunne forhandle med sine leverandører, det gir en god dynamikk i bransjen og mulighet for gode

tilbud til kundene. Bredden er ivaretatt av abonnementsordningene og gjennom forhandlinger bygger man videre på disse og utvider backlisttilbud som prismessig kommer kunden til gode. Vi ønsker oss altså en §10 som regulerer bransjen til en viss grad, men som opprettholder dynamikken som er nødvendig i et samfunn med stor konkurranse fra dagligvare og bransje glidninger generelt.

§10

- ◆ Leverandør kan ikke gi forhandler rabatt på bakgrunn av eierskap.
- ◆ Rabattene til bokhandel skal ikke utelukkende vurderes med bakgrunn i omsetning og volum, men geografisk beliggenhet, kundegrunnlag og kulturforpliktelse skal også hensyntas.
- ◆ I fastsettelse av salgsbetingelser må leverandørene ta hensyn til bidraget bokhandler yter til forsyning av bøker samt servicen som disse bokhandlerne yter.
- ◆ Det er ikke tillatt å tilby retroaktive rabatter eller sterkt lojalitetsskapende rabatter som kjederabatter.

Høringsspørsmål 13

Vi støtter departementets forslag om at samarbeid om frakt- og leveringsbestemmelser videreføres. For våre medlemmer er dette et viktig punkt. Det sikrer at våre kunder/leserne rundt om får rask tilgang til ny litteratur og til samme pris. Ordningen i dag er kostnadseffektivt og samordner distribusjonen av bøker og betalingsordninger. Dette kommer bokkjøperen til gode. En forbedring av brukervennligheten hos distribusjonssentralene, og tilrettelegging av andre praktiske ordninger som håndteres av disse, må vurderes løpende av involverte parter.

Høringsspørsmål 14

Vi støtter departementets forslag om å etablere en rådgivende nemnd. Representantene i nemnda bør være bransjeuavhengige, men ha god kjennskap til hvordan bransjen fungerer. På den måten mener vi lovens formål best blir ivaretatt.

Høringsspørsmål 15

Vi er positive til reguleringer som hindrer at vi får aktører i bransjen som blir for dominerende, og som pga stor markedsrett vil kunne ødelegge for mangfold blant forleggere og bokhandlere.

Konklusjon

I en boklov der fastpris er regulert en bestemt periode, er et av de overordnede målene lik og rik tilgang til litteratur, uansett hvor i landet man er bosatt. Bransjens ordninger har gitt muligheter til samarbeid om større prosjekter som kommer leserne til gode: Bokfestivalen, Leselyst aksjonen og Krimfestivalen er eksempler på dette. I tillegg sitter jeg med en oversikt over hva mange av landets bokhandlere gjør lokalt for sitt publikum – denne oversikten er ikke mindre enn imponerende. I tillegg til vanlige aktiviteter som forfattersigneringer, fungerer bokhandelen som lokale knutepunkt for formidling av litteratur: Boksirkler, besøk i ulike foreninger, klubber og lag, temakvelder, kontakt og samarbeid med skoler, barnehager og bibliotek. De støtter opp om lokale forfattere og forlag, og fungerer som informasjonssentraler for sine kunder. Utenom ren litteraturformidling er bokhandlerne ofte en engasjert aktør på andre områder. Det arrangeres hobbykvelder, konserter, salg av billetter til lokale tilstelninger osv. Listen er lang over lokalt engasjement, og denne mangfoldigheten ønsker vi å opprettholde også i fremtiden.

Sign. Helén Foss, daglig leder Fri Bokhandel SA